

OPIS SYSTEMU KONTROLI WEWNĘTRZNEJ W BANKU SPÓŁDZIELCZYM W ŻORACH

I. Cele systemu kontroli wewnętrznej

Celem systemu kontroli wewnętrznej jest wspomaganie procesów decyzyjnych przyczyniające się do zapewnienia:

- 1) przestrzegania przepisów prawa oraz obowiązujących w Banku regulacji wewnętrznych,
- 2) przestrzeganie zasad zarządzania ryzykiem w Banku,
- 3) funkcjonowania w Banku systemu informacji zarządczej,
- 4) skuteczności ujawniania błędów i nieprawidłowości oraz podejmowania skutecznych działań naprawczych lub korygujących,
- 5) realizacji określonych i wymaganych przez Zarząd celów i polityki Banku,
- 6) kompletności, prawidłowości i kompleksowości procedur księgowych,
- 7) jakości (dokładności i niezawodności) systemów:
  - a) księgowego,
  - b) sprawozdawczego,
  - c) operacyjnego,
- 8) adekwatności, funkcjonalności i bezpieczeństwa systemu informatycznego,
- 9) efektywności wykorzystania dostępnych środków, w tym funduszy własnych i zasobów we wszystkich obszarach działalności Banku,
- 10) właściwej struktury organizacyjnej Banku, w tym w zakresie podziału kompetencji i koordynowania działań pomiędzy poszczególnymi jednostkami organizacyjnymi i stanowiskami pracy, a także systemu tworzenia i obiegu dokumentów i informacji,
- 11) oceny funkcjonowania systemów wewnętrznych w aspekcie poprawy efektywności działania Banku jako całości,
- 12) oceny czynności zleczanych przez Bank do wykonania podmiotom zewnętrznym.

II. Rola Zarządu Banku, Rady Nadzorczej i komitetu audytu

Odpowiedzialność za zorganizowanie i prawidłowe działanie systemu kontroli wewnętrznej ponosi Zarząd Banku. Poszczególni członkowie Zarządu Banku odpowiadają za funkcjonowanie kontroli wewnętrznej w podległych pionach działalności Banku.

Zarząd Banku nie rzadziej niż raz w roku informuje Radę Nadzorczą o sposobie wypełnienia zadań związanych z funkcjonowaniem systemu kontroli wewnętrznej ze szczególnym uwzględnieniem:

- a) adekwatności i skuteczności systemu kontroli wewnętrznej w zapewnieniu osiągnięcia celów systemu kontroli wewnętrznej,
- b) skali i charakteru nieprawidłowości znaczących i krytycznych oraz najważniejszych działań zmierzających do usunięcia tych nieprawidłowości, w tym podjętych środków naprawczych i dyscyplinujących,
- c) zapewnienia niezależności komórce do spraw zgodności,
- d) zapewnienia odpowiednich zasobów kadrowych niezbędnych do skutecznego wykonywania zadań oraz koniecznych środków finansowych do systematycznego podnoszenia kwalifikacji, zdobywania doświadczenia i umiejętności przez pracowników komórki do spraw zgodności,

- e) przyjętych zasad dotyczących projektowania, zatwierdzania i wdrażania mechanizmów kontrolnych we wszystkich procesach funkcjonujących w banku (w tym podziału obowiązków za zdefiniowanie procesów i mechanizmów kontrolnych),
- f) ustalenia odpowiedzialności, odpowiedniego zakresu i kryteriów niezależnego monitorowania przestrzegania mechanizmów kontrolnych (weryfikacja bieżąca i testowanie),
- g) wdrożenia matrycy funkcji kontroli oraz odpowiedzialności za jej zarządzanie,
- h) zasad raportowania o skuteczności kluczowych mechanizmów kontrolnych, status realizacji działań naprawczych w związku ze zidentyfikowanymi nieprawidłowościami w wyniku niezależnego monitorowania.

Rada Nadzorcza sprawuje nadzór nad wprowadzeniem systemu kontroli wewnętrznej. W ramach nadzoru nad działalnością Banku, Rada Nadzorcza monitoruje skuteczność systemu kontroli wewnętrznej w oparciu o informacje uzyskane od audytu wewnętrznego, Zarządu Banku, komórki do spraw zgodności, Komitetu Audytu.

W ramach zapewnienia przez system kontroli wewnętrznej przestrzegania przepisów prawa, regulacji wewnętrznych oraz standardów rynkowych Rada Nadzorcza Banku:

- 1) nadzoruje wykonywanie obowiązków przez Zarząd dotyczących zarządzania ryzykiem braku zgodności,
- 2) zatwierdza politykę zgodności Banku,
- 3) co najmniej raz w roku ocenia stopień efektywności zarządzania ryzykiem braku zgodności przez Bank,
- 4) akceptuje plany kontroli wykonywanej przez Bank Zrzeszający w ramach drugiej linii obrony.

III. Przyjęty schemat organizacji trzech linii obrony w ramach struktury organizacyjnej Banku

System kontroli wewnętrznej zorganizowany jest w Banku na trzech niezależnych poziomach:

- 1. Pierwszy poziom (tzw. pierwsza linia obrony) na który składa się:
  - 1) Samokontrola (jako element weryfikacji bieżącej) – kontrola własna każdego pracownika względem siebie, jak również efektów pracy grupy pracowników w ramach danej komórki organizacyjnej,
  - 2) Funkcja kontroli (głównie jako element weryfikacji bieżącej lub testowania poziomego) dokonywana przez Głównego Księgowego, Dyrektorów Oddziałów i Kierowników Zespołów oraz pracowników, którym w treści wewnętrznych aktów normatywnych Banku powierzono obowiązki kontrolne w określonym zakresie. Jeśli wymaga tego dany mechanizm kontrolny, funkcja kontroli może wykonywać także testowanie pionowe.
- 2. Drugi poziom (tzw. druga linia obrony) na który składa się:
  - 1) działalność komórki do spraw zgodności (jako element testowania pionowego oraz działań w ramach stanowiska ds. zgodności),
  - 2) działalność zespołu ds. ryzyk i analiz (jako element weryfikacji bieżącej pionowej),
  - 3) kontrola instytucjonalna wykonywana przez Bank Zrzeszający (jako element testowania pionowego).
- 3. Trzeci poziom (tzw. trzecia linia obrony) na który składa się działalność audytu

wewnętrznego wykonywanego przez Komórkę Audytu Wewnętrznego Spółdzielni (jako element testowania pionowego).

IV. Funkcja kontroli

Funkcja kontroli pierwszej linii obrony obejmuje, wykonywane w sposób ciągły lub okresowy przez pracowników każdego poziomu organizacyjnego Banku czynności mające na celu badanie:

- 1) prawidłowości przeprowadzanych operacji, transakcji i innych czynności wykonywanych w Banku w stosunku do obowiązujących przepisów prawa i uregulowań wewnętrznych,
- 2) jakości danych,
- 3) przestrzegania limitów,
- 4) fizycznych zabezpieczeń dostępu,
- 5) uprawomocnienia i autoryzacji,
- 6) rozdzielenia sprzecznych ze sobą funkcji i obowiązków.

Funkcja kontrola pierwszej linii obrony ma podstawowe znaczenie dla zapewnienia bezpieczeństwa Banku, uzyskiwania wymaganej jakości i poprawności wykonywanych czynności, zapobieganiu i eliminacji nieprawidłowości oraz minimalizowania ryzyka.

Zakres funkcji kontroli pierwszej linii obrony obejmuje wszystkie obszary działalności Banku, każdą jednostkę/komórkę organizacyjną, każdy poziom zarządzania oraz każdego pracownika banku, sprowadzając się do analizy przebiegu i rezultatów pracy poszczególnych pracowników i zespołów.

Do podstawowych zadań funkcji kontroli należy m.in.:

- 1) informowanie przełożonych o zidentyfikowanych nieprawidłowościach lub innych zdarzeniach istotnych z punktu widzenia ponoszonych strat finansowych lub pogorszenia wizerunku Banku,
- 2) weryfikowanie prawidłowości przebiegu procesów realizowanych przez Bank,
- 3) weryfikowanie zgodności uregulowań wewnętrznych z obowiązującymi przepisami prawa,
- 4) sprawdzenie przestrzegania uregulowań wewnętrznych, w tym wynikających z limitów, fizycznych zabezpieczeń dostępu, zakresów, upoważnień, itp.,
- 5) sprawdzenie ewidencji i sprawozdawczości finansowej,
- 6) analizowanie, czy czynności bankowe są wykonywane przez pracowników posiadających stosowne kompetencje i kwalifikacje zawodowe.

V. Umiejscowienie, zakres zadań, niezależność komórki do spraw zgodności i audytu wewnętrznego

Funkcja kontroli drugiego poziomu przeprowadzana jest między innymi przez stanowisko ds. zgodności działające w ramach struktury organizacyjnej Banku. Stanowisko ds. zgodności podległe jest bezpośrednio Prezesowi Zarządu.

W szczególności stanowisko ds. zgodności swoim zakresem działań zapewniających zgodność obejmuje:

- 1) przepisy i regulacje związane z prawem bankowym (w tym procedury udzielania kredytów i pożyczek),

- 2) ochronę konsumenta i przeciwdziałanie nieuczciwej konkurencji, analiza wzorców umów, w szczególności pod kątem niedozwolonych klauzul umownych (tzw. klauzul abuzywnych),
- 3) obowiązek rzetelnej reklamy produktów i usług,
- 4) wprowadzanie nowych produktów i modeli biznesowych, w szczególności pod kątem przeciwdziałania obchodzeniu powszechnie obowiązujących przepisów (Rek. M 14.6),
- 5) outsourcing,
- 6) ochronę tajemnicy bankowej,
- 7) ochronę danych osobowych,
- 8) przeciwdziałanie konfliktowi interesów, w tym konfliktowi personalnemu,
- 9) darowizny i podarunki, transakcje własne pracowników,
- 10) ryzyko braku zgodności związane z klientami i transakcjami, np. tworzenie listy kontrahentów, z którymi bank nie zamierza podejmować współpracy (Rek. M 14.6),
- 11) prawo pracy, w tym zwłaszcza mobbing i molestowanie w pracy,
- 12) politykę informacyjną dotyczącą ujawnień.

Mechanizmy gwarantujące niezależność stanowiska ds. zgodności obejmują w szczególności:

- 1) powoływanie i odwoływanie kierującego komórką dokonywane jest za zgodą Rady Nadzorczej ,
- 2) komórka raportuje bezpośrednio do Rady Nadzorczej,
- 3) kierujący komórką uczestniczy w posiedzeniach Rady Nadzorczej i Zarządu, kiedy omawiane są zagadnienia ryzyka braku zgodności, a także kontroli wewnętrznej,
- 4) komórka podlega szczególnemu trybowi kontroli wynagrodzeń, w tym celu pracownicy komórki objęci są zasadami wynagradzania (np. regulaminem wynagradzania, polityką wynagradzania) zatwierdzanym przez Radę Nadzorczą, zgodnymi z „Zasadami Ładu Korporacyjnego dla instytucji nadzorowanych”, a także przepisami Ustawy Prawo bankowe i innych odpowiednich przepisów,
- 5) zmiany na stanowisku kierującego komórką do spraw zgodności powodują, że Bank niezwłocznie informuje o tym fakcie Komisję Nadzoru Finansowego, wraz ze wskazaniem przyczyny zmiany.

Audyt wewnętrzny w Banku Spółdzielczym w Żorach przeprowadzany jest przez Pracowników Audytu Wewnętrznego Spółdzielni Systemu Ochrony Zrzeszenia. Bank zapewnia niezależność audytu wewnętrznego poprzez fakt, że wykonywany jest w ramach Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS. W ramach dokonywania audytu wewnętrznego, Audyt Wewnętrzny kontroluje działalność Banku jako całości. Celem audytu wewnętrznego jest badanie i ocena, w sposób niezależny i obiektywny, adekwatności i skuteczności systemu zarządzania ryzykiem i kontroli wewnętrznej w Banku, w tym skuteczności zarządzania ryzykiem związanym z działalnością Banku oraz dostarczenie informacji w tym zakresie Zarządowi i Radzie Nadzorczej.

Podejmowane działania audytowe przez Audyt Wewnętrzny powinny umożliwić:

- 1) ocenę skuteczności systemu zarządzania, w tym zarządzanie ryzykiem Banku,
- 2) ocenę zagrożenia skutkami nieprzestrzegania zasad ładu korporacyjnego, ryzykiem związanym z działalnością operacyjną oraz systemami informatycznymi Banku biorąc pod uwagę:
  - a) wiarygodność i rzetelność informacji finansowych i operacyjnych,
  - b) skuteczność i efektywność działań operacyjnych,
  - c) ochronę aktywów,

- d) zgodność działania z prawem, przepisami wewnętrznymi Spółdzielni/Banku i umowami,
- 3) ocenę jakości szacowania kapitału wewnętrznego, zarządzania kapitałowego i planowania kapitałowego oraz ocenę przeglądu tych procesów,
- 4) ocenę poprawności sporządzania informacji dotyczących adekwatności kapitałowej ujawnianej przez Bank,
- 5) ujawnienie ewentualnych przypadków niegospodarności i marnotrawstwa oraz wskazanie osób za nie odpowiedzialnych,
- 6) ustalenie przyczyn i skutków stwierdzonych nieprawidłowości oraz podjęcie działań zmierzających do ich usunięcia,
- 7) ocenę efektywności i skuteczności stosowanego systemu kontroli wewnętrznej,
- 8) ocenę funkcjonowania przepisów wewnętrznych,
- 9) ocenę efektywności realizacji zadań przez poszczególne jednostki i komórki organizacyjne Banku,
- 10) ocenę kompletności, prawidłowości i kompleksowości procedur księgowych,
- 11) ocenę poprawności sprawozdawczości sporządzanej przez Bank,
- 12) ocenę adekwatności, funkcjonalności i bezpieczeństwa systemów informatycznych,
- 13) ocenę struktury organizacyjnej Banku, podziału odpowiedzialności i koordynacji działań pomiędzy poszczególnymi jednostkami i komórkami organizacyjnymi oraz stanowiskami pracy, a także systemu tworzenia i obiegu dokumentów oraz informacji.

VI. Zasady corocznej oceny skuteczności i adekwatności systemu kontroli wewnętrznej, dokonywanej przez Radę Nadzorczą

Rada Nadzorcza dokonuje corocznej oceny adekwatności i skuteczności systemu kontroli wewnętrznej, w tym corocznej oceny adekwatności i skuteczności funkcji kontroli oraz komórki do spraw zgodności. Rada Nadzorcza przeprowadza w/w ocenę na podstawie opinii Komitetu Audytu.

W ramach dokonywanej oceny, Rada Nadzorcza powinna w szczególności uwzględnić:

- 1) opinię Komitetu Audytu,
- 2) informację Zarządu Banku,
- 3) okresowe raporty komórki ds. zgodności i Audytu wewnętrznego,
- 4) istotne z punktu widzenia adekwatności i skuteczności systemu kontroli wewnętrznej, informacje uzyskane od Banku Zrzeszającego oraz Spółdzielni Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS,
- 5) ustalenia dokonane przez biegłego rewidenta,
- 6) ustalenia wynikające z czynności nadzorczych wykonywanych przez uprawnione do tego instytucje (np. KNF, UOKiK),
- 7) istotne z punktu widzenia adekwatności i skuteczności systemu kontroli wewnętrznej, oceny i opinie dokonywane przez podmioty zewnętrzne, jeżeli były wydane.

Zarząd Banku Spółdzielczego Żorach